

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

БОРОВСЬКА ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

УДК 821.161.1.09 "173/181" (043.3)

**ТВОРЧИСТЬ М. О. ЛЬВОВА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ
«ПОЕТИКИ АВТОРА» В РОСІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ
ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ**

10.01.02 – російська література

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ - 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі світової літератури та теорії літератури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Анненкова Олена Сергіївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
кафедра світової літератури та теорії літератури

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Дербеньова Лідія Вікторівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
завідувач кафедри документознавства та
інформаційної діяльності

кандидат філологічних наук, доцент
Нагорна Наталія Мефодіївна,
не працює

Захист дисертації відбудеться «28» листопада 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К. 26.053.22 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01609, м. Київ, вул. Тургенєвська, 8/14.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01609, м. Київ вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано «24» жовтня 2018 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. Д. Осьмак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Микола Олександрович Львов (1753 – 1803) – яскравий представник культури перехідного поміжів'я XVIII – XIX століть. Його творча індивідуальність реалізувалася в різних напрямках: у літературній творчості, перекладацтві і критиці, архітектурі, малярстві, дипломатії, геології. «Геній смаку» (Г. Державін), за життя він був більш відомий як архітектор, тому науковці звертали увагу переважно на його архітектурні та інженерні винаходи. А літературна діяльність М. Львова розглядалася, як правило, або в контексті історії «львовсько-державінського» гуртка, або у зв'язку з його фольклористичними захопленнями.

Новітнє літературознавство виявляє підвищений інтерес до письменницького доробку М. Львова (дослідження Р. Бакірова, К. Лаппо-Данилевського, О. Лебедевої, О. Мілюгиної, О. Пашкурова та ін.). Водночас у літературознавчій науці не існує праці, сфокусованої на системному розкритті індивідуально-авторських чинників літературних творів М. Львова, а у вітчизняному літературознавстві практично відсутні присвячені цьому авторові дослідження. Досі фрагментарно вивчено біографічні і творчі взаємини М. Львова з В. Капністом – аристократом-автономістом, українським літератором. У 1980 р. київською дослідницею Є. Кононко опубліковано і прокоментовано частину листування М. Львова і В. Капніста¹, але відтоді дослідження «українського сліду» у творчій біографії М. Львова новими розвідками не поповнилося. Хоча у спадщині М. Львова наявні очевидні зв'язки з українською культурою та національним фольклором. Так, відомо, що під час своєї останньої подорожі на Кавказ у 1803 р. М. Львов записав «від запорожця Діброви – розповідь про його прізвисько «вилк» («вовк»), від козака П. Кошевого – оповідь про Січ і розповідь про козака Василя Бегму», однак український сегмент етнофольклорного матеріалу, який привертав творчу увагу М. Львова, досі не проаналізовано.

Важливою є й літературознавча атрибуція українських мотивів художньої творчості М. Львова, наприклад, крайобраз Києва з поеми «Добрыня». На нашу думку, тут закладаються основи київського тексту української і російської літератур, канон якого пізніше оформився у творах О. Пушкіна, М. Гоголя, Т. Шевченка та Є. Гребінки.

Залишається не розв'язаною проблема стильової і жанрової ідентифікації творів М. Львова. Сучасні дослідники з різних позицій розглядають літературний доробок письменника, один і той самий текст може бути охарактеризований у річищі відмінних літературних жанрів, течій і стилів. Наприклад, «Ночь в чухонской избе на пустыре» кваліфікується одними науковцями як передромантична балада, іншими – як приклад сентименталізму,

¹ Львов Н. А. Письма Н.А. Львова В.В. Капнисту. Публикация Е. Н. Кононко. Письма русских писателей XVIII века. Л.: Наука, 1980. С. 388-393.

а «Ботаническое путешествие на Дудорову гору 1792 года мая 8-го дня» визначається різними вченими як поема, послання або й травелог. Якщо у російському літературному процесі XVIII ст. динамічно розвивались і взаємодіяли різноманітні напрямки і стильові течії (бароко, класицизм, сентименталізм, рококо), вбираючи загальні тенденції культурних традицій і парадигм фольклорної, давньоруської, тогочасної російської та західноєвропейської літератур, то і в творчості М. Львова маємо еклектичне поєднання стильових, жанрових, мовних стратегій, при цьому достатньо рідкісне для російської літературної практики рококо також яскраво представлено у спадщині митця. На часі розкриття питання співвіднесеності творчості М. Львова з художніми напрямками, течіями і жанрами його епохи, потребує об'єктивного визначення й місця поета в літературному процесі останньої третини XVIII – початку XIX ст.

Тож, **актуальність роботи** полягає у визначенні естетичної домінанти літературної творчості М. Львова. З огляду на це недостатньо розглядати доробок письменника в контексті самої поетики художніх течій і напрямів або поетики ліро-епічних і драматичних жанрів. Належачи до перехідної епохи, коли система нормативної поетики йшла в минуле і культивувалась поетика автора, М. Львов відбив у власній літературній практиці цей перехід. У роботі як домінуючий принцип творчості М. Львова постулюється авторська індивідуальність, прояви якої декодуються на рівні жанрових експериментів письменника і в його художній авторефлексії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі світової літератури та теорії літератури в рамках комплексної наукової теми факультету іноземної філології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Поетика і аксіологія літератури: проблеми дослідження і викладання» (протокол № 9 від 27.01.2016).

Темі роботи затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 22 грудня 2016 року).

Метою дисертаційного дослідження є систематизація проявів індивідуально-авторського первня в літературній творчості М. Львова та виявлення основних векторів, за якими в ній здійснювався перехід від нормативної до авторської поетики.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- виявити полемічні, а також не опрацьовані дослідниками аспекти літературної творчості М. Львова;
- осмислити літературну творчість М. Львова в контексті історико-літературної проблеми переходу від нормативної до авторської системи поетики;

- визначити головні способи реалізації стратегії відходу від нормативної і наближення до авторської поетики у творчості митця;
- простежити напрями жанрових пошуків та індивідуальних жанрових новацій у літературних творах М. Львова;
- дослідити специфіку втілення авторського «я» у творах поета;
- виявити і проаналізувати індивідуально-авторські домінанти образної системи творів митця.

Об’єкт дослідження – художні твори М. Львова (віршовані та драматургічні твори, літературні програми, листи, автокоментарі до перекладів Анакреонта).

Предмет дослідження – індивідуально-авторські особливості поетики і художнього світосприйняття М. Львова в контексті основних тенденцій літературного процесу останньої третини XVIII – початку XIX століть.

Методи дослідження. У роботі як основний використано описово-аналітичний метод, за допомогою якого проведено систематизацію аналізованого матеріалу, його опис, аналітичну обробку та узагальнення отриманих результатів. Історико-типологічний метод застосовано для аналізу жанрової, образно-тематичної, поетикальної своєрідності літературних творів М. Львова в контексті домінуючих літературних тенденцій того часу. Для виявлення індивідуально-авторського первня в його текстах також залучалися порівняльно-типологічний (при визначенні оригінальності розробки М. Львовим традиційних мотивів, а також у процесі аналізу трансформацій жанрових канонів у його творах) та біографічний (для визначення частки автобіографічних елементів у текстах) методи.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять насамперед праці з історичної поетики, в яких особливу увагу приділено проблемам перехідності та зміни історико-літературних епох, взаєморозвитку магістральних і периферійних ліній в історико-літературному процесі та питанням становлення «поетики автора» в літературі (студії С. Аверинцева, О. Анненкової, М. Гаспарова, Г. Грабовича, Є. Кононко, О. Корнієнко, Ю. Лотмана, Г. Мережинської, Ю. Мінералова, Н. Нагорної, Т. Пахаревої, Н. Пахсар’ян, В. Силантьєвої, І. Смирнова, Ю. Тинянова, М. Хренова та ін.). Вивчення жанрових, образно-тематичних і поетикальних особливостей літературних творів М. Львова здійснювалося з урахуванням відповідних досліджень письменства XVIII ст. і творчості М. Львова зокрема (монографії та статті Р. Бакірова, П. Беркова, Д. Благого, Г. Гуковського, О. Западова, К. Лаппо-Данилевського, Г. Макогоненка, О. Мілюгіної, О. Пашкурова, Л. Пумпянського, І. Сермана, В. Топорова та ін.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі:

– вперше виявлено та проаналізовано індивідуальні особливості трансформації жанрових канонів у літературній спадщині М. Львова; доведено, що основним прийомом трансформації жанрів у поета була контамінація елементів різних жанрів у межах одного твору;

– простежено авторські комплекси-лейтмотиви – новаційна інтерпретація мотиву «пам'ятника», лейтмотивна опозиція «вогонь – вода (лід)», персоніфікований образ «жіночої влади»; реалізовані у творах різних жанрів, вони тим самим утворюють мережу автоінтертекстуальних зв'язків усередині системи літературних текстів М. Львова;

– аргументовано співвідношення і функціонування індивідуально-авторських і нормативних елементів у художній системі М. Львова, що дозволило уточнити місце письменника в літературному процесі його доби;

– проаналізовано та систематизовано прийоми репрезентації авторського «я» в літературних творах М. Львова; при цьому встановлено, що митець не обмежувався лише поверхнево-ігровим, масковим суб'єктивним планом, а в більшості творів вибудовував багаторівневу суб'єктивну структуру з художньою ієрархією від реально-біографічного і ліричного образу автора до рольового;

– літературна творчість М. Львова в цілому осмислена не в рамках певної літературної течії або жанрової парадигми, а як авторська художня система, яка визначається виробленими самим письменником індивідуальними естетичними домінантами і конструктивними принципами.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання при читанні курсів з історії російської літератури і поезики художніх течій та напрямів; при написанні підручників і навчальних посібників, присвячених літературі XVIII ст.; у подальших наукових дослідженнях літератури цього періоду; при підготовці курсових, бакалаврських та магістерських робіт, а також в редакційній практиці (коментування текстових реалій у науково-критичних виданнях творів М. Львова).

Апробація результатів дослідження. Основні положення й висновки апробовано у статтях і виступах з доповідями на Міжнародних, Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Мова і культура. XXIV Міжнародна наукова конференція імені С. Бураго» (Київ, 23-24 червня 2015), «Мова і культура. XXV Міжнародна наукова конференція імені С. Бураго» (Київ, 20-23 червня 2016), «Мова і культура. XXVI Міжнародна наукова конференція імені С. Бураго» (Київ, 23-24 червня 2017), «Мова і культура. XXVII Міжнародна наукова конференція імені С. Бураго» (Київ, 25-27 червня 2018), «Аналіз і інтерпретація художнього тексту: проблеми, стратегії, дослідження» (Київ, 11-12 травня 2016), «Аналіз і інтерпретація художнього тексту: проблеми, стратегії, дослідження» (Київ, 26-27 квітня 2018), XVIII

Международная научная конференция «Печать и слово Санкт-Петербурга: Петербургские чтения – 2016» (СПб., 15-17 квітня 2016), Всеукраїнська науково-практична конференція «Ad fontes!»: Літературознавчі осяги професорів кафедри української літератури Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова П. Волинського, П. Хропка і О. Гнідан, (Київ, 26 жовтня 2018), звітні наукові конференції викладачів, аспірантів та докторантів НПУ ім. М. П. Драгоманова «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» (Київ, 15 березня 2016; Київ, 18 травня 2017; Київ, 19 квітня 2018).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 11 наукових статей – з яких 5 – у фахових виданнях України, 2 – у міжнародних фахових виданнях, 1 навчально-методичний посібник, 4 – додаткові публікації.

Структура та обсяг роботи. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів (з відповідними підрозділами), висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел (191 позиція). Загальний обсяг дисертації – 216 сторінок, із них – 196 основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, її наукову новизну; сформульовано мету, завдання, визначено об'єкт і предмет роботи; окреслено теоретико-методологічну основу та охарактеризовано методи дослідження і стан вивчення проблеми; пояснено практичне значення дослідження; подано відомості про апробацію результатів дисертації.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні та історико-літературні аспекти вивчення творчості М. Львова в літературному контексті доби**» окреслено коло ключових досліджуваних проблем і визначено науковий інструментарій дисертації.

У підрозділі 1.1. «**Риси перехідності в літературному процесі останньої третини XVIII – початку XIX ст.**» охарактеризовано бачення сучасного літературознавства специфіки письменства межі XVIII - XIX ст. як перехідної епохи в історії світової і російської літератур. З урахуванням наукових праць Ю. Лотмана, Г. Мережинської, Н. Пахсар'ян, В. Силантьєвої, М. Хренова та ін. у роботі систематизовано основні критерії перехідності, вирішені сучасними вченими, і характеристики перехідних епох у культурі та літературі. До таких належать, зокрема: 1) розмаїття і різновекторність мистецьких пошуків; 2) системність змін, які відбуваються в усіх галузях культури і пов'язуються з ціннісною переорієнтацією та відповідним їй оновленням філософсько-естетичної картини світу; 3) переосмислення культурної спадщини минулого; 4) динамізм художніх

систем перехідної епохи, «становлення порядку через хаос» (І. Пригожин) як механізм здійснення перехідності; 5) зростання ролі периферійних, «позасистемних» художніх явищ у творчості маргінальних та другорядних авторів. На думку Ю. Лотмана, культурна робота, що здійснена в перехідні епохи поетами «другого ряду» та авторами-дилетантами, вільними від жорстких правил і канонів професійної літератури, формує нове середовище і, не народжуючи шедеврів, підвищує загальний рівень культури, напрацьовує матеріал для оновлення художньої мови епохи. Крім того, як слушно відзначила Н. Нагорна, саме «периферійні явища історико-літературного процесу багато чого дають для розуміння загальної долі літератури і можуть вносити щось суттєве в наші уявлення про певні типи художньої свідомості»².

Епоха, за якої жив і творив М. Львов, дослідниками історії літератури та історичної поетики сприймається як перехідна, причому ця перехідність визначається як на рівні зміни макропарадигм (на помеж'я XVIII–XIX ст. припадає завершальна стадія зміни нормативної авторською поетикою в усіх європейських літературах), так і на рівні локальної періодизації історії російської літератури. Осяги цієї доби найчастіше співвідносяться з передромантизмом, перехідність якого полягає в переоцінці культурних цінностей епохи Просвітництва та класицизму з позицій ствердження індивідуальних чинників творчості та людських цінностей у культурі загалом.

Перехід російської літератури останньої третини XVIII ст. на індивідуально-авторську основу, як справедливо зазначають науковці (П. Берков, Г. Гуковський, Ю. Лотман, Г. Макогоненко та ін.), супроводжується зламом жанрової ієрархії та руйнуванням жанрових канонів, співіснуванням різнорідних течій і розмиванням їхніх меж, пошуками нових шляхів розвитку російської літератури в її активному діалозі з інонаціональними культурами, з одного боку, та фольклором і народною культурою, з іншого.

Назагал радикальне оновлення літератури відбувається часто не тільки і не стільки у просторі офіційної красної словесності, скільки на периферії великої літератури, у творчості талановитих експериментаторів-самоуків. Вони спробували нові форми і прийоми «домашньої» творчості, призначеної для вузького кола друзів і однодумців, не будучи скутими естетичними нормами і вимогами «серйозної» літератури. Тому на чільне місце в цей перехідний період виходить культура дружніх гуртків, а літературна творчість «дилетантів», письменників «другого ряду» прикметна низкою новаторських знахідок, пізніше канонізованих у творчості письменників першого ряду.

До числа таких авторів, чий доробок став справжньою домашньою лабораторією літературних новацій, належить Микола Львов. Питання систематизації і аналізу літературознавчих робіт, присвячених його спадщині,

² Нагорная Н. М. Русская демократическая поэзия второй половины XIX века. К.: Вища школа, 1984. С. 9.

розглянуті в підрозділі 1.2. **«Літературознавчі дослідження творчості М. Львова»**. Після публікації в 1990-х рр. основного корпусу творів письменника у російському літературознавстві почався справжній «львовський бум»: з проблем творчості цього самотнього автора проведено наукові конференції, видано їх матеріали і збірники, захищено гурт дисертацій (Р. Бакіров, К. Лаппо-Данилевський, О. Мілюгіна). Дослідники, вписуючи літератора в координати літературних течій, навіть зарахували його до ключових постатей російського передромантизму, розкрили специфічну взаємодію мистецтв у його художньому доробку, висвітлили жанрову природу творчості митця, провели необхідну текстологічну роботу і біографічні дослідження, однак комплексних розвідок, присвячених вивченню індивідуально-авторського первня творчості поета, бракує, тому у роботі здійснено спробу системного підходу до його літературної спадщини, що уможливорює виявлення та аналіз авторських особливостей поезики і на рівні жанра, і на рівні форм та способів вираження авторського «я», і на рівні образної мови.

Другий розділ «Індивідуалізація жанрових моделей у літературній творчості М. Львова» висвітлює індивідуальні трансформації канонічних жанрів літератури XVIII ст. у творчості письменника, а також його звернення до неканонічних жанрів. У підрозділі 2.1. **«Трансформація у творчості М. Львова канонічних жанрів російської літератури останньої третини XVIII – початку XIX ст.»** проаналізовано індивідуальну специфіку урочистої і анакреонтичної оди в поезії автора та особливості індивідуальної розробки М. Львовим таких канонічних жанрів, як поетичне послання, байка, епічна поема, балада, елегія, ідилія.

Творчо опрацьовуючи канонічні жанри, М. Львов тонко відчував ступінь їх формалізації та використовував різноманітні прийоми, які їх деавтоматизовували. Письменник, назагал зближуючись з творчою стратегією О. Сумарокова (відмова від пишної риторики та надлишкової образності, апологія природності мови), все ж намагався не прилучатися до жодного з конкуруючих таборів у літературі свого часу, а тому вільно вибудовував свою творчість, не прагнучи дотримуватися «сумароковської школи». Де в чому солідарний із засадами цієї школи, він певними виявами своєї художньої натури водночас був суголосним і М. Ломоносову та його традиції (з цим російським реформатором М. Львова зближувало розмаїття напрямків творчої самореалізації, енциклопедизм інтересів, поєднання художнього і наукового обдарувань), унаслідок цього, зокрема, одичну спадщину поета розглянуто в роботі поза боротьбою шкіл та напрямків – у контексті сформульованих ним самим творчих настанов і орієнтирів.

В одах М. Львова не простежується єдиний принцип оновлення жанру, щоразу це відбувається оригінально. Так, «Ода во вкусе Архилоха на

1795-й год, во время взятия Варшавы при письме посланная во дворец к графу Бе < збородко > и между городской и придворной обеднею, во время глазной моей болезни сочинённая», будується як вірш-«перформанс», ігровий і пародійний щодо високої канонічної оди. Заперечення канону тут здійснюється у спосіб спочатку використання митцем маски умовного зразкового одописця, потім її демаскування. Уже цим дискредитується текст, первісно створений і витриманий відповідно до вимог одичного канону. У філософській оді «Музыка, или Семитония» відбулося ціннісне оновлення змісту оди за збереження канонічних особливостей її поезики і стилю. Використовуючи притаманні нормативній класицистичній оді ключові концепти влади, перемоги, тріумфу, величі, М. Львов перемістив їх у ціннісний контекст сентименталізму і передромантизму, що формувався на той час, розглядаючи ці концепти як характеристики духовного і душевного життя кожної людини в її приватному, а не суспільному чи соціальному бутті. А в оді «Новый XIX век в России», не пориваючи з канонам урочистої оди, М. Львов змістив його в естетичному просторі жанру в площину російської фольклорної поезії та її словника (у роботі проаналізовано художнє функціонування поняття «удальство»).

Особливе місце в поезії М. Львова займають переклади з Анакреонта, споряджені докладною передмовою і автокоментарями. Цей проект можна вважати естетичною декларацією письменника, що увиразнюється міркуваннями М. Львова про одичну поезію Анакреонта як зразок гармонії і витриманості стилю, емоційного і ціннісного наповнення текстів. Разом із тим, в оригінальних творах, орієнтованих на анакреонтичну оду, М. Львов здійснив індивідуальний синтез європейської та російської традицій засвоєння анакреонтики. Він оновив та індивідуалізував її зміст, наблизивши його до кола мотивів і настроїв поезії сентименталізму (ідеї цінності вірного кохання, щастя родинної любові), та ввів анакреонтику до пісенного жанрового масиву. Існують водночас образно-мотивні перегуки оригінальної анакреонтики М. Львова з одами Анакреонта: образи троянди, Зефіру і Флори, «орнітологічні» мотиви, мотив весняного оновлення. У результаті поет, як доводиться у дисертації, глибоко засвоїв традицію анакреонтичної лірики в кількох різновидах: 1) в її первісному варіанті, представленому поезією самого Анакреонта; 2) в її європейській модифікації (зміна віршованої форми, але розвиток і варіювання ключових тематичних і образних констант анакреонтики), а також 3) в її російській версії, зосередженій навколо метричного канону. Усі ці аспекти анакреонтики М. Львов по-своєму переосмислив і переробив відповідно до індивідуальних особливостей власного світосприйняття і поезики.

Аналіз поетичних послань М. Львова виявив їх загальну аксіологічну спрямованість, що відображає ціннісні принципи автора: у різних поетичних епістолах він ненав'язливо, у легкому і часом навіть жартівливому тоні послідовно викладає власну систему пріоритетів, забарвлену яскравим індивідуальним розумінням щастя, удачі, служіння і дружби. При цьому над

усіма цінностями домінує кохання, вершинне у поетовій ієрархії, що відображає і композиція його поетичних послань: артикульований мотив кохання увінчав фінали найбільш значущих зразків жанру («Эпистола к А. М. Бакунину из Павловского, июня 14, 1797», «Гавриле Романовичу ответ»). Високий ціннісний статус кохання в аксіології М. Львова підкреслений і виявленими алюзіями його послань на «Божественну комедію» Данте, в якій Кохання підноситься як основа світобудови і головна цінність буття.

Індивідуалізація поетики байки у М. Львова здійснювалася різноманітними способами: а) поет розхитував жанровий канон шляхом створення метажанрових структур (байка «Счастье и Фортуна» композиційно включена в текст «Эпистолы к А. М. Бакунину...»), а на рівні образності тяжіє до високого одичного контексту, при цьому лексичні засоби надають байці індивідуального звучання (російське просторіччя в перекладеному лафонтенівському сюжеті байки «Львиный указ»)); б) митець також вводив у байку постать наратора, завдяки чому текст стає менш деперсоналізованим (байка «На рынке ль было то иль на дворе гостином...»), та в) використовував віршові засоби виразності (анжамбеман, монорима у байці «Богатства разумное употребление»).

Незрідка руйнування жанрової інерції або впровадження жанрового експерименту М. Львов здійснював за допомогою контамінації або синтезу різножанрових елементів у межах одного твору. Вдавався автор також до травестування та пародіювання жанрового канону за допомогою прийомів інших жанрів. Так, констатовано: «Ночь в чухонской избе...», яку традиційно дослідники визначають як баладу, насправді є синтетичною пародією, скомпонованою на засновку елементів балади, елегії, послання, стилізації народної пісні та народного плачу без явно вираженої жанрової домінанти. Настільки ж складною вважаємо жанрову природу одного з кращих творів М. Львова – поеми «Ботаническое путешествие...», низки поетичних послань.

Самобутність шляхів оновлення епічної поеми у М. Львова забезпечується складною суб'єктною структурою творів (поєднання різноманітних авторських масок з безпосереднім ліричним «я» автора) й індивідуальною ціннісною забарвленістю, що реалізується через сюжет поем. Зокрема, смислові та світоглядні виміри поеми «Русский 1791 год» тотожні світоглядним домінантам послань поета: не протиставлення приватного громадському, а гармонійне поєднання цих світів; не протиставлення «свого» «чужому», а їх продуктивний синтез; не «квасний», а супроводжуваний європейською культурною орієнтацією патріотизм. Ці спостереження дають змогу ствердити зародки формування єдиного художнього світу творів М. Львова, де в різних жанрових формах реалізована засаднича система цінностей і поглядів поета.

У підрозділі 2.2. «**Маргінальні жанри та їх індивідуальні трансформації в літературній творчості М. Львова**» розглянуто малі жанри (загадка, епіграма, напис), комічні опери та алегоричні програми М. Львова.

Жанр загадки, до якого М. Львов звертався як у ранній, так і у зрілий періоди творчості, дозволяє простежити еволюцію письменника від орієнтації на канон у загадках 1771 р. до повністю сформованої індивідуально-авторської поетики загадок із поеми «Ботаническое путешествие...» (1792).

Серед маргінальних жанрів у М. Львова вирізняє комічну оперу, адже його різнобічні обдарування (літературні, архітектурні, інженерні, музичні) особливо органічно втілилися в цьому синтетичному жанрі, який набрав популярності в Росії з кінця XVIII ст.

У комічній опері «Ямщики на подставе» виявлено риси й ознаки суперечливого перехідного періоду, що увиразнились у парадоксальному поєднанні новаторської, демократично-вільної форми «игрища ненароком», детально і різнобічно вже осмисленої дослідниками творчості митця, з канонічною класицистичною архітектонікою розв'язки (маємо на увазі композиційний прийом *deus ex machina*) та з консервативною ідеологією п'єси, що досі не зазначалось у розвідках, присвячених творчості М. Львова.

У комічній опері «Сильф, или Мечта молодой женщины» виявлено пасторальний елемент і прояви стилю рококо, які споріднюють твір із «Ідиллией. Вечер 1780 года ноября 8» і наближають її жанрову природу до ліричної. Саме наявність автобіографічного і ліричного планів забезпечує індивідуальну неповторність опери, як і «пастушого жарту» «Милет и Милета», що корелює з «Сильфом...» на всіх формально-змістових рівнях. Ці тотожності свідчать про внутрішню цілісність літературної творчості М. Львова, його тяжіння до формування єдиного художнього світу, центрованого особистістю автора.

Найбільш своєрідним і позаканонічним у творчості письменника вважаємо жанр програми-«алегорези». Індивідуальна специфіка цього жанру у доробку митця пов'язується з наявністю екфразистичного плану в програмах М. Львова, раніше не поміченого науковцями. Екфразис надає програмам письменника не лише пояснювальну, але й образотворчу, «мальовничу» функцію, що підтверджує деталізований образно-стилістичний аналіз тексту програми «Каким образом должно бы расположить сад князя Безбородки в Москве».

Тож категорія жанру є визначальною в поетиці М. Львова, що розкриває його як людину свого часу, для якої характерне жанрове мислення. Тому закономірно, що творчість митця відзначається різноманітністю і багатством жанрів. Письменник доволі успішно культивував як канонічні жанри класицизму (оду, байку, епічну поему, ідилію, послання та ін.), так і ті жанри, які займали в системі класицизму і літературному процесі

XVIII ст. маргінальну позицію (комічну оперу, епіграму, напис у віршах, програму-«алегорезу»). Однак його авторська стратегія канонічних і маргінальних жанрів єдина: письменник індивідуально переосмислив, посутньо оновив та трансформував шерег жанрових форм, використовуючи при цьому найрізноманітніші вияви текстуалізації авторської присутності.

Саме цим зумовлюється необхідність системно дослідити стратегії і способи вираження авторського «я» в доробку М. Львова, чому і присвячений **третій розділ «Фактори індивідуалізації поетики літературних творів М. Львова»**.

У підрозділі 3.1. **«Форми авторської присутності і художнього втілення авторської особистості в літературних творах М. Львова»** висвітлено стратегії і форми репрезентації автора в художніх текстах письменника: прийоми автопортретування, авторської маски, автобіографічних покликів у текстах.

Детальний аналіз суб'єктної структури поеми «Ботаническое путешествие...» в аспекті форм авторської присутності в тексті дозволив переглянути міркування дослідників поеми про маску «простака» (М. Львов її поглибив іронічною авторефлексивністю) й про інші маски автора і форми прояву авторського «я». Їх використано у творі в пародійній функції: це маска «смиренного автора», яка пародіює авторську позицію самознищення; маска елегійного поета; маска автора сентиментальної ідилії і маска «поета-пророка». Констатуємо неоднозначність пародійних епізодів поеми, в яких за пародійно-ігровим зниженням образу автора відкриваються подробиці його біографії, та за допомогою автобіографічних відсилань формується план інтимно-особистого, прямого ліричного висловлювання. У результаті доведено, що в «Ботаническом путешествии...» реалізовано складну, багаторівневу систему репрезентації авторського «я», яка не обмежується лише маскою «простака» або якою-небудь ще однією маскою. Автор постає у тексті в розмаїтті соціальних ролей (поет-дилетант, світська людина, вчений, сім'янин) та літературних масок, а також у прямому ліричному самовиразі, завдяки чому в поемі знаходить утілення насамперед яскрава людська і поетична особистість М. Львова.

Ціла низка залучених до вивчення інших творів М. Львова відіграла ключову роль у формуванні його образного мислення. Зокрема, функціонування авторського «я» увиразнює світоглядні акценти вірша «На угольний пожар», значущі для всієї художньої системи поета. Авторське «я» постає в цьому творі у реально-біографічному й узагальнено-філософському виявах. На біографічному рівні вірш відображає драматичний момент із життя інженера-будівельника М. Львова, і герой вірша в такий спосіб наближається до автобіографічного суб'єкта лірики епохи авторської поетики. А на узагальнено-філософському рівні маємо фіаско освіченої особистості, яка визнає

обмеженість людських знань і можливостей. Авторське «я», таким чином, не є у вірші масковим, ігровим, тут представлено комплекс світоглядних пріоритетів та інтелектуальних орієнтирів М. Львова.

«Ода во вкусе Архилоха на 1795-й год...» розглянута як програмний для затвердження авторської поетики твір. Виявлено форми індивідуально-авторського самовираження і в пісенній ліриці М. Львова (вірш «Снегирь»), і в автоепіграмах поета, і в поемі «Добрыня».

Дослідження стратегій і форм репрезентації авторського «я» дає підстави ствердити: М. Львов не лише «грав масками», як прийнято вважати в уже сформованій дослідницькій традиції, а й систематично й повно відтворив власний внутрішній світ і свої ціннісні орієнтири, вводячи в текст прямий авторський голос. Прийоми репрезентації авторського «я» у його творах різноманітні. Зокрема, існують підстави вирізнити серед них такі: 1) вибудовування ліричного художнього висловлювання в коротких віршах («На угольный пожар», «Как мы бури испугались»); 2) культивування техніки «ліричних відступів» («Ботаническое путешествие...», «Идиллия. Вечер...»); 3) створення поліфонічного, багатозначного і багатозарового поетичного слова чи образу, котрі одночасно контамінують індивідуально-авторський голос та образну мову епохи або традиції (пісні, «Добрыня»); 4) підвищена функціональність позатекстових елементів (автопередмови, автокоментарі), в яких реалізоване авторське «я», не тотожне виявленому в основному тексті (так, в автокоментарі до поеми «Ботаническое путешествие...» образ автора, іронічної світської людини і водночас ученого, доповнює масково-ігровий образ автора-«простака» з основного тексту); 5) прозорі або завуальовані автобіографічні деталі, які дають індивідуальне забарвлення стилізованим, драматургічним або нормативно-жанровим творам митця («Идиллия. Вечер...», «Ночь в чухонской избе...», «Сильф...»).

У літературних творах М. Львова «я» автора, наближене до біографічного, реалізується найчастіше за допомогою жанрово-стильового синтезу складних поліжанрових структур. Винятком є лише ті моножанрові твори, в яких така близькість біографічного автора задана каноном жанру, а саме послання і (авто)епіграма.

Індивідуалізований і орієнтований на біографічну особистість М. Львова образ автора вибудовується постійно й органічно, і це дозволяє вважати суб'єктну сферу головним вектором переорієнтації творчості письменника з нормативної на авторську систему поетики.

Підрозділ 3.2. «Лейтмотивні образи та індивідуально-марковані прийоми поетики М. Львова» присвячений образно-смісловим комплексам, що регулярно відтворювалися у творчості письменника. Вони відіграють роль факторів, які забезпечують єдність та індивідуальну своєрідність художньої системи митця на образно-мотивному рівні.

Наприкінці XVIII ст. від бароко і класицизму ще зберігається особлива літературна увага до мови образів, які часто мають алегоричну або емблематичну природу. Як художник, архітектор і парковий дизайнер М. Львов, будучи людиною своєї епохи, активно використовував у своїх візуальних роботах мову емблем і образних алегорій. Тому вважаємо, що підвищена художня функціональність образно-алегоричної мови для поетики письменника – це традиційна риса. Водночас аналіз лейтмотивних образно-сміслових комплексів його поезії виявляє їх оригінальний смисл.

У дисертації виділено три мотивних комплекси М. Львова, кожен із яких функціонально індивідуалізує художню картину світу письменника.

Насамперед це класичний мотив «пам'ятника», актуалізований в літературі XVIII ст. завдяки кільком перекладам і переспівам оди Горація «До Мельпомени». Простеживши, як переосмислює поет вихідний мотив, слід констатувати: він не просто травестує або пародіює його, як може здатися на перший погляд, але під оболонкою жарту транслює в трьох зверненнях до цього мотиву (у «Ботаническом путешествии...», в автоепіграмі «Рассудку вопреки и вечности в обиду...», а також у поемі «Добрыня») власні ціннісні настанови та індивідуальний погляд на власні творчі та інтелектуальні завдання. Ця засаднича своєрідність у розробці тестаментарного мотиву пам'ятника зумовлена тим, що серед усіх російських поетів, які зверталися до нього, М. Львов був єдиним не лише поетом, а й архітектором і художником, котрий буквально споруджував «монументи» не тільки у слові. Тож у сприйнятті митця протиставлення тлінних матеріальних пам'яток нетлінному пам'ятнику в слові, стверджене Горацієм («До Мельпомени»), було не настільки абсолютним. Більш того, скромно оцінюючи власне літературне обдарування і не прагнучи слави «серйозного» поета, М. Львов ставився до діяльності будівничого з професійною серйозністю, надаючи великого значення і своїм архітектурним проектам, і технології глинобитного будівництва, що була його вистражданим винаходом. Отже, мотив пам'ятника М. Львов обігрує з позиції не так поета, як архітектора, часом вступаючи з літературною традицією «пам'ятника» в жартівливий і водночас полемічний діалог. У всіх зверненнях до мотиву «пам'ятника» М. Львов підкреслює: сфера його слави – це не поезія, проте саме мовою поезії, прикриваючись жартом, він осмислює власні здобутки в інших галузях мистецтва.

Вирізняємо як важливий лейтмотивний образно-смісловий комплекс «жіночої влади» у творах поета. Міфологізований, він має конкретно-історичне забарвлення. Зокрема, йдеться про образ «барыни большой» Зими в поемі «Русский 1791 год», чий «зрелые красы» і деспотичні звички викликають читацькі асоціації з образом імператриці. На відміну від парадного портрету Катерини II Д. Левицького, на якому вона зображена в напудреній перуці з ефектом легкої сивини, образ поважної барині набуває у поемі карикатурного

звучання. Крім сивини, у творі фігурують образотворчі портретні деталі, а саме: блискучі плечі та рум'янець «барыни великой». На багатьох портретах Катерини ці нюанси достатньо помітні. У «Ботаническом путешествии...» образ Дудорової гори також натякає на Катерину II саме художніми деталями (широкі плечі, фіжки) і вимовою (акцент і ламана російська мова Дудорової гори вносять пародійні зближення з німецьким акцентом імператриці). Аналіз мотиву «жіночої влади» у творах М. Львова уможлиблює висновок про те, що в ньому розкривається індивідуальна специфіка сприйняття митцем суспільно-політичних обставин свого часу. Лояльність до влади та обережність у суспільній поведінці в поєднанні з іронічним і внутрішньо незалежним поглядом на навколишню дійсність створюють неоднозначні образи владних «велетнів», в яких можна побачити натяк на монументальний стиль правління імператриці Катерини II.

Декодована у дисертації лейтмотивна опозиція «вогонь – вода (лід)», наявна в різночасових і різножанрових творах М. Львова, розкриває традиційні та індивідуальні риси його художнього світу і поезики. Функціональне наповнення цієї антитези коливається від умовно-алегоричного до індивідуально-біографічного планів, а її зміст формує амплітуду від еротичного до патріотичного, так що можна зробити висновок, що з усіх лейтмотивних смислових комплексів, виявлених у творах митця, вказаний є найбільш розгалуженим семантично і неоднозначним, зважаючи на нормативність/індивідуальність поезики.

До традиційного аспекту функціонування зазначеної опозиції у творах М. Львова відносимо те, що в поезиці російської літератури XVIII ст. гра контрастами була одним із найпопулярніших прийомів. Пояснюємо це, з одного боку, ще не ослабленою активністю заснованої на контрастах поезики бароко, а з іншого боку – перехідним характером епохи межі XVIII-XIX ст., драматизм якої письменники усвідомлювали та оформлювали через загострення антитетичних елементів і деталей у художній картині світу. Сильові, мовні та образні протиставлення є, зокрема, одним із характерних прийомів поезики Г. Державіна.

М. Львов доповнив семантику поєднання вогню і льоду континуумом різноманітних значень, які виводять її за межі традиційного алегоризму. В «Идиллии. Вечер...» (як і в «Песне для цыганской пляски», і «Стихах на розу, сорванную зимою 1796 года и посланную в рисунке к Доралисе») ця опозиція формує чуттєво-емоційну атмосферу і проектується на еротичний контекст. У «Семитонии» образність вогню і води (у даному випадку вода – це волога викликаних музикою сліз захоплення) використана для передачі тієї піднесеності в душі людини, яку створює музика, що вже виходить за межі прямого алегоризму. На контрастності стихій вогню і льоду будується й образність вірша «Новый XIX век в России», де полум'яний ентузіазм

«российских огненных сынов» у прагненні принести батьківщині якомога більше користі пов'язаний безпосередньо з суворістю російського клімату. Так антитеза стає одним із ключових концептів патріотичної риторики М. Львова. Водночас, звільняючись від казенно-патріотичного звучання, образне поєднання вогню і льоду в поемі «Русский 1791 год» набуває яскравої виразності, імпліцитно пронизуючи текст поеми і формуючи її особливий художній лад.

Назагал опозиція «вогонь – вода (лід)» в авторському втіленні М. Львова найбільш яскраво розкриває перехідний характер поетики творчості літератора, де новаторство, що випереджає свій час, поєднується з архаїчною спадщиною попередньої епохи.

Індивідуалізацію поетики ліричних і ліро-епічних творів М. Львова простежено і на ритміко-інтонаційному рівні. Зокрема, зазначено, що поет прагне надати віршовій мові живого звучання не лише у спосіб використання лексичних засобів і розмовних конструкцій, а й за допомогою інтонаційного «жесту»: там, де необхідно підкреслити хвилювання або збентеження, М. Львов часто обриває незакінчене висловлювання, позначаючи його трьома крапками. Так виникає інтонація спонтанної мови, за якою вгадується «живий» образ автора.

У **висновках** узагальнено та систематизовано основні положення й результати дослідження.

Домінуючий принцип літературної творчості М. Львова – індивідуальне використання і переосмислення канонічних для поетики російської літератури XVIII ст. жанрових, стильових, суб'єктних, образних моделей і засобів. Основним способом їх індивідуалізації слугує поєднання різнорідних елементів: контамінація фрагментів різних жанрів, чергування або поєднання різноманітних авторських масок із біографічним «я» автора в межах одного твору, багатозначність лейтмотивних образів і мотивно-тематичних комплексів.

Індивідуалізація художньої системи М. Львова відбувалася за магістральними для поетики XVIII ст. напрямками розвою жанру, образної системи і мови та форм авторської присутності в тексті. Саме вони в літературі передромантизму і романтизму забезпечили перехід від нормативної поетики до поетики автора. При цьому експериментаторські ідеї М. Львова відчутно вплинули на оригінальність його творчості, що виявилось, зокрема, у відмові від силабо-тоніки на користь російського тонічного пісенного і билинного вірша. Згодом билинно-пісенна ритміка по-новому переосмислюється, вже поза полемічним протиставленням силабо-тоніці, та активно освоюється в некрасовську епоху. Тому констатуємо наступність між, наприклад, «игрищем» М. Львова «Ямщики на подставе» і поемою М. Некрасова «Кому на Руси жить хорошо?». Отже, М. Львов до певної міри

пробував шляхи майбутнього розвитку російської літератури часів авторської поезики.

Водночас перехідність епохи, за якої творив М. Львов, позначилася компромісністю естетичних принципів письменника та складною скомплікованістю жанрової природи його творів. Схильність до класичного канону жорстко регламентує уявлення митця про прекрасне та красу. У загально-естетичних позиціях поета це проявляється, наприклад, у запереченні манери П. П. Рубенса і неприйнятті його естетики, а в його літературних творах – у певній банальності й стереотипізації образного ряду, за допомогою якого втілюються теми кохання і жіночої краси. Саме інерція класичного канону не дала літературній майстерності М. Львова розвинутися до цілком новаторської якості.

Проте в середовищі сучасників М. Львов заслужено користувався репутацією арбітра смаку. Саме в художньому смаку поета, у тому числі й «консервативному», відбулася селекція естетичних цінностей для оновлення літератури: перехідна епоха прагнула не тільки виробити нову, авторську художню мову, а й ревізувати усталену ієрархію цінностей, не відмовляючись від усього традиційного, а зберігаючи те, що залишалось цінністю на всі часи. Художня інтуїція та професіоналізм М. Львова в розумінні й оцінці естетичних форм та ідей дозволили йому стати не лише одним із найбільш самобутніх архітекторів і художників-оформлювачів свого часу, але й одним із творців того нового літературного канону, який максимально реалізувався в поезиці О. Пушкіна як «школа гармонійної точності» (Л. Гінзбург).

Отже, місце творчості М. Львова в літературному процесі останньої третини XVIII – початку XIX ст. можна визначити таким чином: це спадщина письменника «другого ряду», в якій чітко представлені та збережені найбільш життєздатні чинники естетичної системи, що відходить, і водночас окреслені основні вектори оновлення літератури. Брак потужного обдарування, яким був наділений, наприклад, Г. Державін, не давав змоги митцю стати новатором, який повністю заперечує літературну систему свого часу, але наділений бездоганним смаком і чуйний до віянь часу поет виступив точним індикатором процесів, які відбувалися в цю епоху, головним з яких був перехід на авторську поезику, що й демонструє ідейно-естетична специфіка його літературних творів.

У творчому доробку М. Львова, по-перше, збережено основний склад жанрів епохи нормативної поезики. У ньому переважають канонічні жанри (поема, байка, ода, поетичне послання тощо), неканонічні ж представлені скромно. Разом із тим поет оновив канонічні жанри, надавши кожному з них індивідуального звучання. Найбільш характерний авторський прийом оновлення жанрового канону – дифузія різножанрових елементів у межах одного твору. У результаті навіть ті твори поета, які дослідники зараховують до

канонічних жанрів (балада, елегія, ідилія, поема, байка, послання), виявляють індивідуальну забарвленість і часом цілковито не збігаються з жанровим каноном. Граючи з канонічними жанрами, М. Львов тяжів до їх синтезу, контамінування і пародіювання, створюючи всі умови для виходу з жорстких жанрових кордонів у простір індивідуальної творчості, вільної від регламентуючих правил.

У жанрі «комічної опери» оновлення та індивідуалізація жанрової моделі, окрім зазначених вище прийомів контамінації і синтезу різножанрових елементів, відбувається за рахунок кореляцій із ліричною творчістю М. Львова та обставинами його біографії. Саме авторська особистість стає тим стрижнем, який забезпечує художню цілісність літературних творів митця, до якого б канонічного або неканонічного жанру вони не належали.

Індивідуалізований та орієнтований на біографічну особистість М. Львова образ автора в творах змодельований системно і систематично – у різних жанрах (від поеми до епіграми) і модусах художності (епічному, ліричному, комічному). При цьому автор виступає не тільки під різноманітними масками, але і в прямому самовиразі, завдяки чому в літературних творах повно й різнобічно розкривається система цінностей письменника (чільні в ній кохання, вільна творча і професійна самореалізація), його естетичні, суспільно-політичні та моральні пріоритети. З'ясовано, що в різних творах митця реалізується його помірна, діалектична позиція у проблемі вибору між службою і приватним життям, лояльністю до влади і незалежною критичністю до неї та між європейською чи національною російською культурними традиціями.

Властиві М. Львову ціннісні пріоритети та особливості індивідуальної світоглядної позиції виявлено також у стійких образно-сміслових комплексах, властивих творам поета різних жанрах і різного часу. Зокрема, розглянуто три комплекси: мотивно-тематичний комплекс «пам'ятника», міфологізований гротескний мотивний образ «жіночої влади» і провідна опозиція «вогонь – вода (лід)». Зазначені образно-мотивні єдності слугують побудові індивідуальної картини світу в його творах і стають одними з ключових засобів переходу від нормативної до авторської поетики.

Отже, перехід до авторського типу творчості був спроектований і реалізований М. Львовим системно, за векторами жанру, за розмаїття репрезентації авторського «я» і образної мови. Це дає підстави вважати авторський первень тією категорією, яка центрує всю літературну творчість письменника.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

Публікації у фахових виданнях:

1. Боровская Е. Н. Научная мысль и натурфилософские мотивы как один из фокусов поэзии М. Ломоносова и Н. Львова. *Мова і культура: наук. журн.* Вип. 18. Т. V. Київ, 2016. С. 259-264.
2. Боровская Е. Н. О поэтике Н. А. Львова (поэма «Русский 1791 год»). *Печать и слово Санкт-Петербурга : сб. науч. тр.* Санкт-Петербург, 2017. Ч. 2. С. 26-31.
3. Borovskaya E. The variety of genres presented in N. Lvov`s work. *European Journal of Literature and Linguistics.* Vienna, Prague, 2017. № 4. P. 18-22.
4. Боровская Е. Н. Диалог с Вольтером в поэме Н. А. Львова «Русский 1791 год». *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. ст. Серія 8. Філологічні науки.* Київ, 2018. Вип. 10. С. 70-75.
5. Боровская Е. Н. Способы выражения авторского «я» в поэме Н. Львова «Ботаническое путешествие на Дудорову гору 1792 года мая 8-го дня». *Південний архів: Філологічні науки: зб. наук. пр.* Херсон, 2018. № 73. С. 66-69.
6. Боровская Е. Н. Образ «барыни большой» в поэзии Н. А. Львова. *Мова і культура: наук. журн.* Вип. 21. Т. V. Київ, 2018. С. 53-58.
7. Боровская Е. Н. Художественное своеобразие комических опер Н. А. Львова. *Література та культура полісся. Серія «Філологічні науки».* Вип 91. Ніжин, 2018. № 10. С. 278-286.

Опубліковані праці, які додатково

відображають наукові результати дослідження:

8. Боровская Е. Н. Стихотворная сатира XVIII века и проблема художественного метода. *Взаимодействие литератур в мировом литературном процессе (проблемы теоретической и исторической поэтики):* Материалы междунар. науч. конф. В 2 ч. –Ч. 1. 14-16 апреля 1999. Гродно, 2000. С. 213-218.
9. Боровская Е. Н. Анакреонтическая традиция в русской литературе. *Проблеми дослідження світової літератури: зб. наук. ст.* Київ, 2011. Вип. 1. С. 21-27.
10. Боровская Е. Н. Жанр оды в творчестве М. В. Ломоносова и Г. Р. Державина. *Посібник для студентів.* Київ: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. 81 с.
11. Жанровый диапазон творчества Н. А. Львова. *Мова і культура. XXVII Міжнародна наукова конференція імені Сергія Бураго». Київ, 25-27 червня 2016 року.* Вип. 19. Т. III (183). Київ, 2016. С. 327-332.

АНОТАЦІЯ

Боровська О. М. «Творчість М. О. Львова в контексті проблеми «поетики автора» в російській літературі останньої третини XVIII – початку XIX століття».

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.02 – російська література. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене осмисленню форм репрезентації авторського первня в художніх творах М. Львова. Творчість письменника розглянуто в контексті історико-літературних проблем епохи переходу від нормативної до авторської поетики на рубежі XVIII – XIX століть.

Взаємодію нормативних та індивідуально-авторських елементів у творчості М. Львова простежено на рівні поетики жанру (проаналізовані зразки магістральних і маргінальних для літератури цієї епохи жанрів у їх індивідуальному втіленні М. Львовим), на рівні стратегій репрезентації авторського «я» (у творах поета розкрито складну взаємодію маскових, рольових і лірико-біографічних форм авторської присутності в тексті), а також на мотивно-образному рівні поетики. Виявлені у творчості М. Львова та проаналізовані основні мотивно-образні комплекси (мотив «пам'ятника», образи «жіночої влади» і «вогню – води (льоду)») сприяли інтенсивності процесу індивідуалізації системи художньої поетики митця. В роботі констатується перехідний характер художньої системи М. Львова, в якій елементи нормативності співіснують з авторськими новаціями і художньо втіленим індивідуальним світосприйняттям.

Ключові слова: поетика автора, авторський первень, літературна перехідність, поетика жанру, авторські новації, індивідуальне світосприйняття.

АННОТАЦИЯ

Боровская Е. Н. «Творчество Н. А. Львова в контексте проблемы «поэтики автора» в русской литературе последней трети XVIII – начала XIX столетия».

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.02 – русская литература. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2018.

Диссертационное исследование посвящено осмыслению форм репрезентации авторского начала в художественных произведениях Н. Львова. Творчество писателя рассматривается в контексте историко-литературных

проблем эпохи перехода от нормативной к авторской поэтике на рубеже XVIII – XIX веков.

Взаимодействие нормативных и индивидуально-авторских элементов в творчестве Н. Львова прослежено на уровне поэтики жанра (в диссертации проанализированы образцы как магистральных для литературы данной эпохи, так и маргинальных жанров в их индивидуальном воплощении Н. Львовым), на уровне стратегий репрезентации авторского «я» (в произведениях выявлено сложное взаимодействие масочных, ролевых и лирико-биографических форм авторского присутствия в тексте), а также на мотивно-образном уровне поэтики. Обнаруженные в творчестве М. Львова и проанализированные основные мотивно-образные комплексы (мотив «памятника», образы «женской власти» и «огня – воды (льда)») способствовали интенсивности процесса индивидуализации системы художественной поэтики писателя. В работе констатируется переходный характер художественной системы Н. Львова, в которой элементы нормативности сосуществуют с авторскими новациями и художественно воплощенным индивидуальным мировосприятием.

Ключевые слова: поэтика автора, авторское начало, литературная переходность, поэтика жанра, авторские новации, индивидуальное мировосприятие.

SUMMARY

Borovska O. Creativity of N. L'vov in the context of the problem «poetry of the author» in Russian literature of the last third of the XVIII – beginning of the XIX century. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The thesis for the academic degree of Candidate of Philology (Doctor of Philosophy). Speciality 10.01.02 «Russian literature» (035 – Philology). – Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv, 2018.

The dissertation research is devoted to understanding the forms of representation of the author's origin in N. L'vov's literary works. The writer's creativity is considered in the context of the problems of literary transitivity, in particular, in the context of the historical and literary problems of the transition from normative to author's poetic at the turn of the XVIII – XIX centuries. The material of the research is all published poetry works of N. L'vov and his autocomments to the original and translated texts, literary programs, letters and travel diaries. Particular attention is paid to the factor of marginality of the author's literary creativity, as marginality is considered in the work as a resource for updating obsolete normative poetics and translating it into individual author's rails.

The interaction of normative and individual author elements in the N. L'vov's creativity was traced in the sphere of the poetics of the genre (the samples

of both the mains for the literature of a given epoch and peripheral genres in their individual embodiment by N. L'vov are analyzed in the dissertation), at the level of strategies for representing the author's «self» in the writer's works (the complex interaction of masked, role and lyric-biographical forms of author's presence in the texts of N. L'vov are discovered in the dissertation) and on the motive-figurative level of poetics (motifs of the «monument», «women's power» and «fire – water (ice)» were identified and analyzed in N. L'vov's texts). As a result, the conclusion is drawn about the transitional nature of the writer's artistic system, in which elements of normativity coexist with author innovations and artistically embodied individual perception of the world.

Special attention was paid to the Ukrainian theme in the works of N. L'vov, in particular, to those landscape fragments of his works, in which, in the author's opinion, the foundations of the «Ukrainian text» of Russian literature are laid.

Key words: author's poetics, author's origin, literary transitivity, poetics of the genre, author innovations, individual world perception.

Підписано до друку 22.10.2018 р. Зам. № 1028.
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 100 прим. Ум. друк. арк. 0,9.
Друк ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
528-05-42, 067-209-54-30
email: komprint@ukr.net